С Т А Н О В И Щ Е

от доц. Красен Стойчев, доктор на юрид.науки

на дисертация за получаване на образователната и научна степен „доктор по право”

на тема „Договорът за лизинг“ от Димитър Василев Мирчев

Дисертационният труд е посветен на важна и богата по съдържанието си тема. Нейният избор сам по себе си показва, че авторът има интерес към разработване на актуални правни проблеми на търговското и гражданското право и желание да демонстрира възможностите си по отношение осмислянето на правната проблематика и нейния анализ. Темата е благодатна не само като обхват, но и в дълбочина - тя се докосва до широк кръг от въпроси на юридическата теория и практика и изисква определена степен както на юридически, така и на икономически познания. Авторът развива тезите си най-вече в контекста на икономическия подход н правото и поначало следва неговите постулати. Тезите му са добре обосновани и проведени последователно и са логическо продължение на възприетата т автора отправна точка на изследване.

Дисертацията се състои от четири глави, увод, заключение и препоръки *de lege ferenda*. Няма съмнение, че структурата на дисертационния труд е правилно оформена. Тя следва системата, която обикновено се използва, когато се обсъжда правния режим на отделен вид договор. Най-много усилия са вложени и съответно най-голям интерес предизвикват първата и втората глава на дисертацията, където са съсредоточени и основната част от приносите на труда. Във връзка със структурата на труда обаче могат да се направят и някои бележки. Не виждам необходимост от включването на отделен параграф относно правната уредба на финансовия лизинг според Конвенцията за международен финансов лизинг доколкото в него се предлага описание на нейните текстове. По-голям смисъл би имало позоваването на Конвенцията в контекста на анализа на разликите между оперативния и финансовия лизинг или на съдържанието на договора за лизинг, което само донякъде е направено. По-нататък, обособяването на самостоятелен параграф относно сключването на договора за лизинг също ми се струва не дотам оправдано, още повече че в него става въпрос за страните по договора. От друга страна

някои въпроси на сключването на договора се коментират в рамките на съдържанието на договора при общи условия.

Дисертационният труд е с богат научен апарат и има голям брой бележки под линия. Г-н Мирчев демонстрира завидно познаване на проблема, както в теоретичен, така и в чисто практически план. Той се ориентира изключително добре както в специализираната литература, която се отнася до предмета на дисертацията, така и литературата, която се занимава с общите въпроси на търговското, на гражданското право и на гражданския процес. В работата се цитират множество автори, българи и чужденци, като техните тези се представят коректно и с някои от тях се води интересна научна полемика. Има и немалък брой позоваване на съдебната практика, която взема отношение по темата на дисертацията.

Изследването е изградено от позицията на метода на юридическия позитивизъм и се свежда главно до анализ и разбор на нормативната уредба, в т.ч. като се подлагат на критика неудачните формулировки и конструкции на действащото у нас законодателство. Същевременно то предлага анализ и критично обсъждане на развитите в литературата постановки относно договора за лизинг. В немалък брой случаи докторантът въвежда нови аргументи или предлага допълнителни доводи в полза на една или друга застъпвана в литературата теза. Широко се използва и сравнителноправния подход - коментират се германското, австрийското, френското, английското, американското и руското законодателство. Предлагат се и задълбочени анализи на доктрината в тези държави по повод обсъжданите в дисертацията въпроси. Няма съмнение, че в резултат трудът придобива дълбочина и той става особено ценен.

Дисертацията е концентриран изцяло върху правната характеристика на договора за лизинг. Колкото до икономическите или финансови доводи и съображения, към които г-н Мирчев по необходимост прибягва, с някои изключения те се обсъждат в контекста на правния дискурс. Заслужава да се изтъкне по-нататък, че изследването е проведено поначало последователно, от единни позиции и не са допускат вътрешни противоречия от гледна точка на концептуалните възгледи на автора. Тезите са аргументирани, изказваните по спорни въпроси становища са внимателно, задълбочено и конструктивно анализирани. Разработването на темата предполага оформено отношение по основните институти на търговското право, но и задълбочени познания по гражданско право.

Колкото до начина, по който се представя проблема, следва да се подчертае, че езикът на дисертацията е много добър, ясен и точен. Не може да не се признае, че авторът владее отлично специализираната юридическа терминология, умее да води полемика и да аргументира становищата си, добросъвестно използва специалната литература. Като цяло той показа много добри възможности за самостоятелно научно мислене, способност за систематизация на материала и научно обсъждане на поставените въпроси.

В крайна сметка г-н Мирчев ни предлага без съмнение една успешна и сполучлива работа, която без съмнение заслужава висока оценка.

Като оригинални и с подчертан приносен характер моменти в дисертацията могат да се открояят следните положения: 1.Анализът на мястото, ролята и предимствата на договора за лизинг; 2. Икономическите основи на договора за лизинг; 3.Отграничаването на договора за лизинг от сродни правни фигури и особено от договора за наем, продажбата на изплащане, банковия кредит; 4.Въвеждането на нови разграничителни критерии между оперативния и финансовия лизинг и особено открояването на финансовия лизинг като специфичен кредитен инструмент; 5.Анализът на сублизинга; 6.Констатациите относно разминаванията между търговското законодателство, от една страна и данъчното и счетоводното законодателство относно лизинга и произтичащите оттук проблеми; 7. Проблемите, които поставя лизингът на предприятие; 8. Съществено съдържание на договора за лизинг и най-вече ролята и значението на срока; 9. Критичната оценка на тезата за договора за лизинг като предварителен договор.

В контекста на изтъкнатите приноси бих искал специално да подчертая, че рецензираната дисертация предлага успешен анализ на проблема както в неговата цялост, така и в детайли. Авторът демонстрира висока правна култура и възможности за теоретично осмисляне, систематизиране и обясняване на правните проблеми. От гледна точка на качеството, представената разработка може да бъде оценена положително. Изследването е проведено на високо научно-теоретично равнище, застъпваните становища са плод на сериозен и грижлив анализ, привежда се солидна аргументация на поддържаните тези. В тях се съдържат и уместни предложения *de lege ferenda*.

Към изложеното в дисертацията обаче могат да бъдат отправени и някои критични бележки:

1.Прави впечатление, че когато говори за предмета на договора за лизинг авторът използва не само понятието вещи или съвкупности от вещи, но и твърде често споменава и понятието „активи“. Очевидно той е повлиян от икономическата и счетоводната литература по въпроса, но в юридически план „актив“ е по-тясно понятие от „вещ“. Не можах да открия точна зависимост, но впечатлението ми е, че в работата се наблюдава стремеж това понятие да се използва във връзка с финансовия лизинг с оглед по-нагледно да се открои неговата специфика. От юридическа гледна точка правилно би било да се използва понятието „вещ“ и ако е необходимо, когато се говори за единия или други вид лизинг да се внасят съответни уточнения. Няма обаче съмнение, че „активите“ се свързват с икономическата изгода и включват само онези вещи, които участват в даден производствен процес (производствено оборудване, стопански инвентар и т.н.). Извън активите остават вещите с потребителско предназначение, които обаче също могат да бъдат предмет на лизинг.

2. Когато се разграничават финансовия и оперативния лизинг, авторът извежда на преден план определени данъчни и счетоводни критерии, някои от които са производни от предмета на договора. Опирайки се на тези критерий докторантът предпоставя извода, че предмет на финансовия лизинг са именно определен вид вещи, които обаче се дефинират не от юридическа, а от икономическа гледна точка. Посочените критерии наистина са в състояние да дадат указания за какъв вид лизинг става въпрос, но това не се дължи на факта, че данъчното и счетоводното законодателство се ползва с някакъв приоритет, а понеже те изхождат от определени характеристики на вещта, предмет на договора за лизинг, които имат своята юридическа определеност (заместими, потребими, с производствено предназначение и т.н)

3. При обсъждането на определен въпрос относно правния режим на лизинга в основата на тезата му стоят съображението за икономическата целесъобразност или практическата нужда – например отклоненията от общия режим на договорите по отношение на стопанската непоносимост, запазването на договора при неизпълнение на задължението, възможността даден договор да бъде сключен за неопределен срок и т.н. Всъщност в основата на тези правни решения стоят съвсем различен род съображение – целта на договора по отношение на стопанската непоносимост, правилото Pacta sunt servanda и произтичащия от него принцип на реалното изпълнение, възможността дългият

срок на ползване да „подмени“ целените с договора правни последици и т.н. В този смисъл бих искал да изкажа и съмнение относно възможността по своя воля страните да трансформират един консенсуален договор в реален договор или обратното. Това е въпрос на законодателна рамка, както впрочем и проблема за същественото съдържание на договора и др., върху която автономията на волята може да стъпи и да се реализира.

4. Нужно е да се направи по-задълбочен анализ на разликите между договора за лизинг и концесионния договор. На преден план са изведени различия, които не се отнасят толкова към същественото съдържание на двата договора. В същото време изрично се подчертава, че в центъра на единия и на другия и в единия стои експлоатацията на обекта на договора (с.27).

Направените критични бележки не могат да разколебаят много доброто впечатление, което прави представения труд. Въпреки тях несъмнено дисертацията на г-н Мирчев напълно отговаря на изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор”. Чрез своя труд той демонстрира много добри възможности за задълбочено осмисляне на правни проблеми, систематизация на материала и формулирането на издържани правно-логически изводи. Самият труд по мое мнение е една от добрите разработки относно лизинга у нас.

В заключение бих искал да посоча, че представената дисертация „Договорът за лизинг” представлява задълбочено научно изследване с важни изводи за практиката. В него се анализира актуален и труден за обяснение търговски договор. Считам, че дисертационният труд на г-н Мирчев притежава високи достойнства и като имам предвид неговото съдържание и поддържаните в него тези категорично предлагам на г-н Димитър Мирчев да бъде дадена образователната и научна степен "доктор по право".

18 август 2017 г.

София